

PWYLLGOR **PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU**

DYDDIAD **28 TACHWEDD 2019**

TEITL **CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL**

PWRPAS YR ADRODDIAD **AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD
HYD AT 15 TACHWEDD 2019**

AWDUR **LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO**

GWEITHREDIAD **DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNWYS A
CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U
CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL**

---

1. CYFLWYNIAD

1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 7 Hydref 2019 hyd 15 Tachwedd 2019.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 15 Tachwedd 2019:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	8

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 15 Tachwedd 2019, gan ddangos y lefel sicrwydd perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	LEFEL SICRWYDD	ATODIAD
Cytundebau Adran 106	Amgylchedd	Cynllunio	Digonol	Atodiad 1
Grant AHNE	Amgylchedd	Uned Cefn Gwlad a Mynediad	Uchel	Atodiad 2
Rôl Cyngor Gwynedd mewn perthynas â Chredyd Cynhwysol	Cyllid	Refeniw	Uchel	Atodiad 3
Cyfrifon Amgueddfa Lloyd George	Economi a Chymuned	Archifau, Amgueddfeydd a Chelfyddydau	Uchel	Atodiad 4
Costau Gwely a Brecwast	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Digartrefedd a Thai Cefnogol	Digonol	Atodiad 5
Plas Pengwaith	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 6
Bryn Blodau	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 7
Llys Cadfan	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Digonol	Atodiad 8

2.2.2 Mae lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod.

LEFEL SICRWYDD	UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
	DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
	CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
	DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 18 Tachwedd 2019:

- Cefnogi Adolygiadau Ffordd Gwynedd (*Corfforaethol*)
- Goramser (*Corfforaethol*)
- 5 Ffordd o Weithio (*Corfforaethol*)
- Trefniadau Diogelu – Sefydliadau (*Corfforaethol*)
- Diwylliant a Moeseg (*Corfforaethol*)
- Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygredigaeth Rhagweithiol a'r Fenter Twyll Genedlaethol (*Corfforaethol*)
- Rheoli Gwybodaeth – Sefydliadau (*Corfforaethol*)
- GwE – Costau Teithio (*Addysg*)
- Penodi a Chostau Athrawon Llanw – Uwchradd (*Addysg*)
- Cyfrifon Ymddiriedolaeth (*Addysg*)
- Ysgolion Cyffredinol (*Addysg*)
- Ysgol Pendalar (*Addysg*)
- Ysgol Hafod Lon (*Addysg*)
- Uned Diogelwch y Ffyrdd (*Amgylchedd*)
- Trefniadau Dychwelyd Cyfarpar ac Offer (*Cyllid*)
- Budd-daliadau – Adolygiad o'r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Cronfa'r Degwm (*Economi a Chymuned*)
- ARFOR (*Economi a Chymuned*)
- Iechyd a Diogelwch Harbyrau (*Economi a Chymuned*)
- Mesurau Diogelwch Parc Padarn (*Economi a Chymuned*)
- Defnydd o Ffurflenni P6 (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Rheoli Absenoldebau (*Gwasanaethau Cymdeithasol*)
- Plas Gwilym (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Cyfrifon Clybiau Ieuenctid (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)
- Taliadau i Ofalwyr Maeth (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)
- Hafan y Sêr (*Plant a Chefnogi Teuluoedd*)
- Cynnal a Chadw Meysydd Chwarae (*Priffyrdd a Bwrdeistrefol*)

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 7 Hydref 2019 hyd at 15 Tachwedd 2019, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

CYTUNDEBAU ADRAN 106**1. Cefndir**

- 1.1 Mae rhwymedigaethau cynllunio dan Adran 106 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yn ffordd o liniaru effeithiau negyddol datblygiadau cynllunio drwy orfodi datblygwyr i gynnwys gwaith penodol fel rhan o'r cynllun, neu i gyfrannu yn ariannol tuag at ddarparu gwasanaethau cyhoeddus bydd y datblygiad arfaethedig yn effeithio, mewn achosion ble nad yw capasiti yr isadeiledd presenol yn ddigonol i ymdopi a'r datblygiad.
- 1.2 Mae'n rhaid i'r rhwymedigaethau cynllunio fod yn angenrheidiol ar gyfer troi datblygiadau na fyddai'n dderbyniol fel arall, yn dderbyniol yn nhermau cynllunio. Yn ogystal, rhaid i'r rhwymedigaethau fod yn deg a bod sail tystiolaeth ar eu cyfer. Golygai hyn na ellir gosod rhwymedigaethau ar bob datblygiad gyda'r bwriad o greu incwm, dim ond ar gyfer lliniaru effeithiau negyddol y datblygiadau.
- 1.3 Er bod angen trin pob cais cynllunio ar wahân, mae'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI), wedi ei ategu gan gyfres o Ganllawiau Cynllunio Atodol, yn cynnwys polisiâu cynllunio i'w defnyddio wrth wneud penderfyniadau ynglŷn â cheisiadau i ddatblygu a defnyddio tir yn ardal y CDLI yng Ngwynedd a Môn, gan gynnwys y defnydd o gytundebau cyfreithiol adran 106 a gosod sail gyson i'r rhwymedigaethau.
- 1.4 Mae'r amrediad o fathau o ddatblygiadau a all fod yn destun rhwymedigaeth cynllunio yn amrywiol. Dylid nodi na fydd nifer o rwymedigaethau cynllunio yn gallu cael eu categorio'n dwt ac, felly, bydd yr Awdurdodau Cynllunio yn ystyried pob bwriad datblygu yn ôl ei rinweddau ei hun. Er bod y rhestr a ganlyn yn rhoi syniad o'r prif gategoriâu, ni chânt eu rhestru mewn unrhyw drefn benodol o flaenoriaeth, nid yw'r rhestr ychwaith yn un cynhwysfawr. Mae categorïau rhwymedigaeth yn ymwneud â:

- Tai Fforddiadwy
- Ynni Adnewyddadwy a Charbon Isel
- Yr Amgylchedd
- Tir y Cyhoedd
- Addysg
- Hyfforddiant a Cyflogaeth
- Cyfleusterau Cymunedol (gan gynnwys Cyfleusterau Chwaraeon a Hamdden)
- Cyfleusterau Gofal Iechyd
- Isadeiledd Band Eang
- Rheoli Risg Llifogydd
- Trafnidiaeth
- Llecynnau Agored a Hamdden
- Yr Iaith Gymraeg
- Ailgylchu a Gwastraff

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle wrth osod rhwymedigaethau cynllunio adran 106 er mwyn lliniaru effeithiau negyddol datblygiadau. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o rwymedigaethau datblygiadau, gan sicrhau eu bod yn briodol ac wedi eu gwireddu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Detholwyd sampl o ddatblygiadau cynllunio oedd yn destun cytundebau adran 106 dros y 5 mlynedd diwethaf, a hynny er mwyn cynnwys datblygiadau sydd wedi'i cwblhau. Roedd y sampl yn cynnwys cytundebau gyda rhwymedigaethau â chyfraniadau ariannol at e.e. darpariaeth addysg, llecynnau agored a thrafnidiaeth, yn ogystal a datblygiadau ble nad oedd cyfraniad ariannol ynghlwm e.e. darpariaeth o dai fforddiadwy.
- 5.2 Gwiriwyd y rhesymeg tu ôl y rhwymedigaethau cynllunio penodol gan sicrhau bod cyfiawnhad a thrywydd archwilio ar eu cyfer, megis sut cyfrifwyd y cyfraniadau ariannol neu'r nifer o dai sydd i fod yn fforddiadwy, a gwelwyd eu bod yn briodol ac yn unol â'r Canllaw Cynllunio Atodol perthnasol. Gwelwyd fod costau cyfreithiol a monitro wedi eu talu gan yr ymgeisydd.
- 5.3 Oherwydd bod y sampl yn cwmpasu cyfnod hir, roedd modd gwirio bod y Cyngor wedi defnyddio unrhyw gyfraniad ariannol yn briodol ac yn unol â'r cytundebau, hynny yw, er mwyn ariannu gwaith sy'n lliniaru effeithiau negyddol y datblygiadau. Mae rhaid i unrhyw waith caiff ei wneud i liniaru'r effeithiau negyddol gael ei gymeradwyo o flaen llaw gan yr Arweinydd Tim Gorfodaeth er mwyn sicrhau cydymffurfiaid â'r cytundeb, a rhaid i'r gwaith orffen cyn derbyn yr arian. Gwelwyd o'r cyfriflyfr bod arian dderbyniwyd rhai blynyddoedd yn ôl ar gyfer sawl datblygiad yn parhau heb ei wario, er gwaethaf ymdrechion y Gwasanaeth Cynllunio i annog mudiadau megis Cyngorau Cymuned i'w gwario. Gall hyn greu risg o orfod talu yr arian yn ôl i'r datblygwyr, gyda llôg.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Gwasanaeth Cynllunio wedi ymrwmo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Atgoffa'r partïon perthnasol bod angen cynllunio i wario yr arian sy'n deillio o gytundebau adran 106.**

GRANT AHNE

1. Cefndir

1.1 Sefydlwyd y Gronfa Datblygu Cynaliadwy gan Lywodraeth Cymru yn 2001 fel rhan o'r gefnogaeth barhaus i dirluniau gwarchoddedig megis y 5 o Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) yn Nghymru. Mae Cronfa flynyddol o £55,000 yn darparu cymorth grant ar gyfer prosiectau amgylcheddol, economaidd a chymunedol arloesol sy'n annog a datblygu ffyrdd o fyw yn fwy cynaliadwy oddi fewn yr AHNE ym Mhenrhyn Llŷn. Mae'r cynllun yn cael ei gynnal ym mhob un o'r 5 AHNE yn Nghymru.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas yn bodoli er mwyn rheoli a gweinyddu'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy a bod taliadau yn cael eu gwneud yn unol â chanllawiau'r gronfa a rheolau'r Cyngor. Er mwn cyflawni hyn, 'roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o brosiectau a gwirio fod y camau priodol a chywir wedi eu dilyn drwy gydol y broses o ariannu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	0
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Mae'r grant wedi rhedeg yn llwyddiannus yn ystod y blynyddoedd diwethaf gyda llawer o ddiddordeb yn flynyddol yn sicrhau fod yr holl arian sydd ar gael yn cael ei neilltuo i ymgeiswyr. Mae tua 20 o brosiectau llwyddiannus wedi derbyn cymorth yn flynyddol dros y 3 mlynedd ddiwethaf.

- 5.2 Mae nifer o geisiadau am grant yn cael eu derbyn yn ystod dau chwarter cyntaf y flwyddyn a chlustnodir yr arian sydd ar gael ar gyfer y prosiectau llwyddiannus. Ni dderbynnir rhagor o geisiadau oni bai fod un o'r ceisiadau llwyddiannus yn tynnu yn ôl yn fuan, fel arfer cyn diwedd chwarter 3 er mwyn sicrhau digon o amser i ymgeisydd baratoi a chyflwyno cais a chwblhau eu prosiect cyn diwedd y flwyddyn.
- 5.3 Mae gan swyddogion y Gwasanaeth AHNE yr hawl i ddyfarnu ceisiadau hyd at uchafswm o £3,000. Ar gyfer ceisiadau am symiau uwch mae panel yn cwrdd er mwyn eu trafod ac unai eu cymeradwyo neu eu gwrthod. Mae'r panel yn cynnwys cynrychiolaeth o Gynghorau Cymuned a grwpiau eraill lleol a Chyfoeth Naturiol Cymru. Mae system sgorio a Meini Prawf wedi ei osod gan y Llywodraeth, ac yn cael ei ddilyn.
- 5.4 Yn ôl y cyfrifylfr a manylion y Gronfa mae'r cyfanswm o £55,000 wedi ei ddyrannu'n llawn ar gyfer y 3 mlynedd ddiwethaf. Fodd bynnag gwelwyd fod hyn yn cynnwys ffigwr sy'n amrywio o flwyddyn i flwyddyn ar gyfer 'Hawliad y Gwasanaeth' er mwyn gweinyddu'r grant. Mae'r Llywodraeth yn caniatáu hyd at 10% o'r Gronfa i gael ei ddefnyddio ar gyfer gweinyddiaeth ond mae Gwynedd wedi hawlio llai na gynigir er mwyn ariannu mwy o brosiectau. Ymddengys fod y swm yn cael ei gyfrifo yn ddibynnol ar y gwahaniaeth rhwng cyfanswm y gronfa a'r swm a hawliwyd yn derfynol gan yr ymgeiswyr llwyddiannus.
- 5.5 Gwneir taliadau i'r ymgeiswyr llwyddiannus o gyllideb yr Adran cyn i gais gael ei gyflwyno i'r Llywodraeth er mwyn adhawlio'r cyfanswm ar ddiwedd y flwyddyn. Er mwyn derbyn taliad mae angen i'r ymgeiswyr gyflwyno tystiolaeth megis anfonebau/derbynebau a lluniau ac os oes angen mae'r Swyddogion AHNE hefyd yn ymweld er mwyn gwirio fod gwaith wedi ei gyflawni i'r safonau gofynnol.
- 5.6 Mae amrywiaeth eang yn y ceisiadau a dderbynnir ac oherwydd llwyddiant y gronfa a'r swm sydd ar gael nid oes angen wedi bod i gynnal ymgyrchoedd hyrwyddo i ledaenu'r neges.
- 5.7 Gwelwyd fod trefniadau gweinyddol Gwasanaeth AHNE Gwynedd yn effeithiol ond nid oes cadarnhad wedi ei dderbyn bod y Llywodraeth am barhau gyda'r cynllun yn 2020 a thu hwnt. Nid oes sicrwydd tymor hir wedi ei ddarparu gan y Llywodraeth ers nifer o flynyddoedd bellach ac o ganlyniad nid oes llawer o ymrwymiad wedi bod i addasu gweinyddiaeth a'r trefniadau dyfarnu'r ceisiadau.
- 5.8 Nid oes arweiniad pendant yn cael ei roi gan y Llywodraeth ynglŷn a chyfnod cadw dogfennau. O ganlyniad mae manylion personol unigolion yn cael eu cadw am gyfnodau hir a llawer o ddogfennau a ffeiliau angen storfa i'w cadw.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Swyddog Gwasanaeth AHNE wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cysylltu â'r Llywodraeth er mwyn derbyn arweiniad ar y cyfnodau cadw angenrheidiol cyn dinistrio'r dogfennau.**

RÔL CYNGOR GWYNEDD MEWN PERTHYNAS Â CHREDYD CYNHWYSOL

1. Cefndir

1.1 Ers 12 Rhagfyr 2018, mae Gwynedd yn ardal wasanaeth Credyd Cynhwysol Llawn. Mae Credyd Cynhwysol yn fudd-dal newydd sy'n cefnogi pobl ar incwm isel neu'n ddi-waith ac wedi cymryd lle'r 6 budd-dal oed gwaith megis Lwfans Ceisio Gwaith seiliedig ar incwm, Lwfans Cyflogaeth a Chymorth yn seiliedig ar incwm, Cymhorthdal Incwm, Credyd Treth Gwaith, Credyd Treth Plant a Budd-dal Tai.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod gan y Cyngor drefniadau addas mewn lle i ddelio â chyflwyniad, newidiadau a throsglwyddiadau o daliadau budd-dal hanesyddol i daliadau Credyd Cynhwysol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu'r camau mae'r Cyngor wedi'u cymryd i ddelio â newidiadau i hwyluso'r drefn i gwsmeriaid sydd yn gymwys a/neu yn trosglwyddo drosodd i'r drefn newydd.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad o rôl Cyngor Gwynedd mewn perthynas â Chredyd Cynhwysol fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

4.1 Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau yn cynnal gweithdai ymgysylltu chwarterol ledled Cymru, Lloegr a'r Alban gydag awdurdodau lleol mewn canolfannau Adran Gwaith a Phensiynau. Nôd y gweithdai yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am gredyd cynhwysol ac i gael mewnwelediad ac adborth gan awdurdodau lleol. Nododd y Rheolwr Budd-daliadau bod aelodau o'r Cyngor wedi mynychu'r gweithdai hyn ac yn parhau i wneud. Darganfuwyd bod y Cyngor wedi derbyn y 'Full service support pack' Fersiwn 20, sydd wedi'i gynllunio i helpu awdurdodau lleol gefnogi staff sydd mewn rolau yn cael eu heffeithio gan gyflwyniad Credyd Cynhwysol.

4.2 Fe wiriwyd gwefan y Cyngor a gwelwyd bod gwybodaeth gywir a phriodol ar gael i aelodau'r cyhoedd sydd yn nodi newidiadau Credyd Cynhwysol. Gwelwyd bod gwybodaeth megis sut i wneud cais, amser prosesu ceisiadau ac unrhyw oediadau, taliadau misol, gwybodaeth i landlordiaid ayb wedi eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor, yn ogystal â phecyn 'Credyd Cynhwysol a Chi' a linc o wefan y Cyngor i wefan y Llywodraeth am fanylion pellach.

- 4.3 Ymddengys bod y Cyngor yn darparu cyfleusterau priodol a digonol ar gyfer gweithredu ar y newidiadau Credyd Cynhwysol gan fod y gwasanaeth yn darparu mynediad am ddim i ddefnyddio cyfrifiaduron a'r rhyngwyd ar wahanol safleoedd ledled Gwynedd. Bydd staff wedi'u hyfforddi ar gael i helpu i lenwi'r ceisiadau mewn rhai safleoedd neu gall drigolion ddefnyddio'r cyfrifiaduron am ddim heb gefnogaeth mewn safleoedd eraill. Gwelwyd bod y wybodaeth yma i gyd ar gael i'r cyhoedd ar wefan y Cyngor, gan gynnwys rhestr o'r holl safleoedd sydd ar gael.
- 4.4 Darganfuwyd bod hyfforddiant wedi ei gynnal yn benodol ar Gredyd Cynhwysol yn y flwyddyn gyfredol a mis Tachwedd 2018 ar sut i wneud ceisiadau credyd cynhwysol ar-lein, hyfforddiant theori credyd cynhwysol, diweddariadau a cheisiadau cymhleth. Gwelwyd bod staff priodol megis Budd-daliadau, Treth Cyngor a swyddogion digartrefedd wedi derbyn rhyw fath o hyfforddiant ar Gredyd Cynhwysol. Mae hyn yn sicrhau bod holl staff rheng flaen wedi derbyn gwybodaeth a hyfforddiant perthnasol ar gyfer delio ag ymholiadau a chyfeirio'r cyhoedd i'r man priodol am fwy o gymorth neu wybodaeth. Yn ogystal, nododd y Rheolwr Budd-daliadau bod staff Siopau Gwynedd a'r Llyfrgelloedd wedi derbyn hyfforddiant ar effeithiau Credyd Cynhwysol ar gyfer delio gydag ymholiadau.
- 4.5 Eglurodd y Rheolwr Budd-daliadau roedd gan y Cyngor gytundeb ariannu ar gyfer gwaith darparu cymorth ariannol a digidol i gwsmeriaid ("Universal Support"), ond bu i hynny ddod i ben ym mis Ebrill 2019 pan fu i CAB¹ dderbyn y contract gan yr Adran Gwaith a Phensiynau. Gwelwyd bod y Cyngor yn derbyn 'New Burdens Allocation Funding', ac eglurodd y Rheolwr Budd-daliadau ei fod yn cael ei dalu i gynghorau ar gyfer gwahanol agweddau o'r gwaith ychwanegol mae Credyd Cynhwysol yn ei greu ac nad oes unrhyw ofyn iddynt i ddarparu data ar gyfer yr arian yma, gan fod yr Adran Gwaith a Phensiynau yn defnyddio fformiwla eu hunain i ddyrannu'r arian.

---

¹ Citizens Advice Bureau

CYFRIFON AMGUEDDFA LLOYD GEORGE**1. Cefndir**

1.1 Mae Amgueddfa Lloyd George a chartref ei blentyndod, Highgate, Llanystumdwy, yn olrhain bywyd cyn Brîf Weinidog Prydain. Gweinyddir yr amgueddfa gan Gyngor Gwynedd gyda chymorth Cyfeillion yr Amgueddfa sy'n cefnogi a chynorthwyo datblygiad yr Amgueddfa a'i defnydd addysgiadol. Gan mai elusen yw'r Amgueddfa, sydd yn 2018-19 wedi uchafu trothwy incwm o £25,000 diolch i grant gan y Llywodraeth, rhaid cyflwyno cyfrifon ac adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr i'r Comisiwn Elusennau, gan gynnwys adroddiad archwiliwr annibynnol o'r cyfrifon.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd cwblhau adroddiad archwiliwr annibynnol o gyfrifon 2018-19 yr Amgueddfa, gan roi sicrwydd bod yr hyn a gyflwynwir i'r Comisiwn Elusennau yn gywir. Gwnaethpwyd hyn drwy eu cysoni gyda chyfrifylfr y Cyngor, gan sicrhau bod yr holl drafodion yn berthnasol i'r Amgueddfa.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

4.1 Darganfuwyd fod y cyfrifon yn briodol ac felly cwblhawyd adroddiad yr archwiliwr annibynnol er mwyn datgan hynny.

COSTAU GWELY A BRECWAST

1. Cefndir

1.1 Mae nifer cynyddol o bobl yn ddigartref neu'n wynebu'r bygythiad o ddigartrefedd yng Ngwynedd. Gwelwyd cynnydd o 36% yn y galw am y gwasanaeth ers 2014/15, ac mae tystiolaeth gyfredol yn awgrymu y bydd y cynnydd hwn yn parhau. Prif achosion digartrefedd yng Ngwynedd yw colli llety, gadael carchar, rhieni a pherthnasau yn amharod i letya mwyach, perthnasau yn chwalu a thrais yn y cartref. Mae nifer uchel o bobl sydd yn cyflwyno'u hunain fel pobl ddigartref yn bobl sengl, ac mae gorddefnydd o adnodd gwely a brecwast yn cael eu defnyddio i'w cefnogi, yn hytrach nag unedau sefydlog.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer gweinyddu ceisiadau digartrefedd ble lleolir ymgeiswyr mewn llety gwely a brecwast. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu cyfran o achosion perthnasol ar gyfer Arfon, Dwyfor a Meirionnydd yn ystod 2018-19, ble edrychir ar ddilysrwydd yr unigolion i dderbyn y gwasanaeth, gwirio bod swyddogion wedi derbyn yr hyfforddiant priodol, trefniadau cyllidebol a mesur perfformiad y gwasanaeth ynghyd â'r mesurau sydd mewn lle i leihau'r gost i'r Cyngor.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	2
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Mae Cyngor Gwynedd yn cydweithio ag Awdurdodau Lleol eraill ledled Gogledd Cymru i greu Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol. Cefnogir hyn gan Gynllun Gweithredu Darpariaeth Leol i ymateb i'r problemau yng Ngwynedd ac adnabuwyd yn yr Adolygiad Digartrefedd 2018. Cafodd y Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol ei fabwysiadu gan y Cyngor ym mis Rhagfyr 2018 ac o dan Thema 2 o'r Cynllun Gweithredu Lleol, mae'r flaenoriaeth i leihau'r defnydd o lety dros dro a 'Gwely a Brecwast'.
- 5.2 Derbyniwyd rhestr o ymgeiswyr digartref ar gyfer 2019/20 gan y gwasanaeth ac allan o'r 181 o ymgeiswyr yn ardal Arfon, ymddengys nad oedd cofnod bod asesiad wedi cael ei gynnal ar gyfer 20. Gwiriwyd y 20 ymgeisydd yma yn erbyn y system ddigartrefedd, 'Academy Housing' a gwelwyd eu bod wedi cael eu cyfeirio yn brydlon neu fod cymorth wedi ei roi cyn cau'r ceisiadau.
- 5.3 Detholwyd sampl o 23 o daliadau costau Gwely a Brecwast (o'r llyfr arian, cyfrif VD02 4038) i'w harchwilio a gwelwyd bod anfoneb ar gyfer pob taliad. Gwiriwyd ffeiliau'r ymgeiswyr cysylltiedig â'r anfonebau/a gafodd eu dyrannu i'r llety, er mwyn sicrhau bod yr ymgeiswyr wedi eu lleoli mewn llety gwely a brecwast fel argyfwng neu fel dewis olaf, ond yno am gyfnod hyd at 6 wythnos ar y mwyaf a bod yr anfoneb yn ddilys i gael ei thalu. Darganfuwyd nad yw'r system 'Academy Housing' yn addas i bwrpas y gwasanaeth gan na welwyd cofnod ar gyfer un ymgeisydd ar y system ac nad oedd yn bosib dilyn 9 allan o 21 o'r sampl yn ôl i'r system, ble roedd yr unigolion ar y system ond nad oedd unrhyw gofnod llety gwely a brecwast yn cyd-fynd â'r sampl o anfonebau ar eu cyfer. Er hynny, darganfuwyd bod y gwasanaeth yn defnyddio'r system 'Housing Invoicing' ar gyfer adnabod a chadw cofnod o anfonebau. Gwelwyd bod yr holl anfonebau yn y sampl heblaw am un, wedi eu gofnodi yn gywir ar y system yma.
- 5.4 Gwiriwyd y trefniadau ar gyfer cynnal asesiadau ariannol i ymgeiswyr ar gyfer y sampl a ddetholwyd a gwelwyd bod trefniadau addas wedi eu dilyn. Cafodd asesiad ariannol ei gynnal ar gyfer y sampl cyfan a bod cais am hawl wedi ei wneud ar gyfer yr ymgeiswyr a oedd yn ddilys i dderbyn budd-dal tai. Gwelwyd bod un o'r sampl ddim yn derbyn budd-dal tai ond gwelwyd tystiolaeth bod cyfraniad wedi ei dderbyn. Gwelwyd bod 'memo' yn cael ei anfon i'r Uned Budd-daliadau hefo dyddiad cychwyn, cyfeiriad llety, a manylion costau ac yna ar ôl i'r ymgeiswyr adael y gwely a brecwast mae 'memo' arall yn cael ei anfon yn nodi'r dyddiad gadael. Eglurodd y Rheolwr Digartrefedd mai'r Uned Ddigartrefedd sydd yn derbyn y budd-dal Tai, nid yr unigolyn/sefydliad gwely a brecwast, felly bydd unrhyw daliadau budd-dal sydd yn ddyledus yn cael eu hawlio/ôl ddyddio ar gyfer talu am lety gwely a brecwast sydd eisoes wedi ei dalu gan y gwasanaeth.

- 5.5 Adroddwyd bod y gwasanaeth wedi derbyn toriad mewn staff yn ddiweddar fel rhan o'r rhaglen arbedion. Fodd bynnag, nododd y Rheolwr Digartrefedd mae'r golled mewn staff wedi arwain at fethiant i'r gwasanaeth i ddelio â'r gofyniad i ddod o hyd i lety parhaol i ymgeiswyr sydd mewn llety gwely a brecwast yn brydlon yn golygu bod rhai yn parhau i fod mewn llety gwely a brecwast yn hirach nag 6 wythnos. O'r sampl o ymgeiswyr a ddetholwyd, gwiriwyd os oedd y rhain wedi cael eu hail leoli mewn llety hir dymor o fewn 6 wythnos. Ymddengys o'r anfonebau costau gwely a brecwast, bod 13 allan o 21 ymgeisydd digartref wedi bod yn meddiannu'r llety am gyfnod hirach nag 6 wythnos. O'r anfonebau a wiriwyd, ni welwyd bod unrhyw anfoneb wedi cael ei godi am dros 31 o ddiwrnodau, ond darganfuwyd bod yr anfonebau yn cael eu codi yn wythnosol neu'n fisol.
- 5.6 Gwelwyd bod y gyllideb wedi cael ei gostwng yn y tair blynedd diwethaf oherwydd toriadau o fewn y Cyngor i arbed arian. Yn ogystal â cholled mewn staff, yn benodol yn ardal Arfon ble mae'r canran o ymgeiswyr digartref fwyaf, golygir bod diffyg adnoddau i symud ymgeiswyr o lety gwely a brecwast. Mae'r ystadegau yn dangos bod cynnydd yn y nifer o ymgeiswyr digartref sydd eisiau llety gwely sengl ond bod prinder llety gwely sengl sydd ar gael yn effeithio'r gallu o wario o fewn y gyllideb. O ganlyniad, mae pwysau ariannol ar gyllidebau Llywodraeth Leol a gwasanaethau digartrefedd, gan gynnwys ansicrwydd ynghylch yr arian Digartrefedd cyfredol a symud i ariannu hyblyg. Mae'n bwysig felly cydnabod y byddai unrhyw leihad yn yr arian yn cael effaith arwyddocaol ar lefelau digartrefedd i'r dyfodol.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Uned Ddigartrefedd wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol fydd yn lliniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Y gwasanaeth i ystyried moderneiddio'r system 'Academy Housing' er mwyn galluogi swyddogion i weithio'n effeithlon ac i gadw trefn ar geisiadau llety gwely a brecwast.**
- **Parhau i weithio ar y cynlluniau sydd mewn lle i gynyddu llety amgen i ddefnydd lety dros dro yn lle Gwely a Brecwast, megis lesu dau eiddo gan Grŵp Cynefin yng Nghaernarfon fel llety dros dro, defnyddio arian grant rhaglen Tai arloesol ar gyfer darparu pedwar eiddo ar gyfer unigolion sengl a chwilio am eiddo addas ar gyfer ychwanegu at y portffolio eiddo lesu.**

CARTREF PLAS PENGWAITH**1. Cefndir**

1.1 Mae Cartref Plas Pengwaith yn Gartref Preswyl i'r henoed ym mhentref Llanberis, ac mae wedi ei gofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru er mwyn darparu gwasanaeth gofal preswyl. Mae gan y Cartref 4 uned, Dorothea a Ceirios gyda 7 ystafell wely sengl yr un a Glasfryn a Heulwen gyda 8 yr un. Mae'r Cartref wedi ei gofrestru i ddarparu gofal i 31 o bobl.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Plas Pengwaith yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol.

2.2 Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r Cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	4
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Fe wiriwyd sampl o 3 Cynllun Gofal preswylwyr, a gwelwyd nad oedd unrhyw un o'r tri cynllun gofal yn gyflawn nac yn gyfredol. Darganfuwyd bod rhannau heb eu cwblhau megis proffil cyflym, ffurflen lofnod, diwedd oes, adolygiadau misol a blynyddol, ac nad oedd dyddiadau/llofnod ar rai o'r taflenni oedd wedi cael eu cwblhau.

Gwelwyd bod nodiadau ar glawr y ffeiliau yn nodi pa rannau oedd angen eu diweddarau. Gwelwyd bod dyddiadau dyddiol ar gyfer y tri preswlydd yn y sampl yn cael eu cadw ar wahân. Mae gofyniad bod gwaith pellach yn cael ei wneud ar y Cynlluniau Gofal er mwyn cynnwys digon o fanylion am y ffordd orau o gefnogi'r unigolyn ac i fod yn gyson â disgwyliadau'r Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016.

- 5.2 Fe wiriwyd y Cynlluniau gofal ar gyfer ffurflenni 'Eitemau Personol'. Ni welwyd bod unrhyw ffurflen, cofnod na lluniau o eitemau personol y 3 preswlydd yn y sampl. Eglurodd y Rheolwraig bod lluniau eitemau personol yr holl breswylwyr ar ddyfais electroneg ar hyn o bryd, yn barod i'w hargraffu a'u rhoi yn y ffeiliau. Hysbyswyd y Rheolwraig bod angen cael ei nodi ar y ffurflen os nad oes gan y preswlydd unrhyw eitemau.
- 5.3 Gwiriwyd rhestr eiddo Plas Pengwaith a gwelwyd ei fod fesul ystafell/lleoliad. Nid oedd y rhestr eiddo wedi ei ddiweddarau ers Ebrill 2018. Hysbyswyd y Rheolwraig o hyn a nododd bod llawer o waith wedi bod ar y Cartref yn ddiweddar, megis ystafelloedd newydd i fyny'r grisiau, ac ei bod yn disgwyl nes oedd y gwaith adeiladu wedi dod i ben cyn diweddarau'r rhestr eiddo ond ei bod wedi trefnu amser ar gyfer gweithredu ar hyn yn yr wythnosau nesaf.
- 5.4 Ymddengys nad yw hyfforddiant pob aelod o staff yn y cartref yn gyfredol. Gwelwyd rhai achosion ble roedd yr hyfforddiant angen ei ddiweddarau a rhai aelodau o staff angen mynychu cyrsiau am y tro cyntaf. Gwelwyd diffyg hyfforddiant, neu hyfforddiant angen ei adnewyddu mewn nifer o feysydd gwahanol megis Diogelu (POVA), cymorth cyntaf a modiwlau e-ddysgu. Nododd y Rheolwraig ei bod wedi rhoi enwau ymlaen i fynychu cyrsiau Diogelu a Chymorth Cyntaf a.y.b hyd at 2020, ond mai dim ond lle i dri aelod o staff sydd ar y cyrsiau, felly gall fod yn broses araf i sicrhau bod hyfforddiant pob aelod o staff yn y cartref yn gyfredol. Gwelwyd bod nifer isel iawn o staff wedi cwblhau'r modiwlau e-ddysgu yn ymwneud a Cham-drin domestig a Diogelu. Eglurodd y Rheolwraig bod trafferth wedi bod gyda'r we/'wi-fi' yn y cartref yn ddiweddar, a'i bod yn gobeithio bydd hyn wedi ei ddatrys yn y dyfodol agos er mwyn i aelodau o staff allu cwblhau'r modiwlau yma.
- 5.5 Fe wiriwyd cofnodion goruchwyliaeth pedwar aelod o staff. Nododd y Rheolwraig ei bod hi a'r Rheolwr Cynorthwyol yn ceisio cynnal goruchwyliaeth bob tri mis ond ymddengys nad oedd amser wedi cael ei neilltuo ar gyfer goruchwyliaeth un aelod o staff yn y sampl ers mis Hydref 2018. Ar gyfer gweddill y sampl, gwelwyd tystiolaeth bod un aelod wedi derbyn goruchwyliaeth ymarfer ym mis Mehefin a Gorffennaf 2019 a bod aelod arall wedi derbyn goruchwyliaeth yn Ebrill 2019. Mae Archwilio Mewnol yn cydnabod bod y cartref wedi cael trafferth recriwtio staff newydd, gall roi pwysau ar y cartref i beidio ailgyfeirio amser staff oddi wrth gofal rhengflaen.
- 5.6 Gwelwyd y llyfr log tân a gwelwyd bod yr holl brofion perthnasol wedi cael eu cynnal yn rheolaidd ym mis Medi 2019. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd y cynllun rheoli tân yn gyfredol gan ei fod yn cynnwys manylion y cyn Rheolwr ac wedi ei ddyddio 11/01/2017. Mae hyn eisioes wedi ei weithredu yn dilyn yr ymweliad.

- 5.7 Wrth ymweld â'r cartref, gwelwyd mai tymheredd yr ystafell feddyginiaeth oedd 25°C a thymheredd yr oergell oedd 8.3°C. Ymddengys nad oedd aelodau staff y Cartref yn cadw cofnod o dymhereddau'r storfeydd meddyginiaeth. Nododd y Rheolwraig bod y Cymhorthyddion Gofal Nos yn eu gwirio ond nad oes cofnodion wedi eu llenwi. Gweler bod hyn wedi ei godi mewn archwiliad blynyddol gan y Fferyllfa (Boots) yn ddiweddar. Disgwylir bod trefniadau mewn lle ar gyfer cofnodi'r tymheredd gan gynnwys dyddiad, amser a gan bwy.
- 5.8 Detholwyd sampl o anfonebau i'w harchwilio a gwelwyd nad oedd stamp derbyn wedi ei ddefnyddio ar gyfer holl anfonebau o'r sampl. Eglurodd y Rheolwraig eu bod wedi cael trafferth â'r stamp ac felly wedi stopio ei ddefnyddio, ond wedi ail gychwyn nawr. Hysbyswyd y Rheolwraig pe byddai hyn yn digwydd eto, byddai llofnod a dyddiad ar yr anfonebau yn ddigonol. Gwiriwyd y sypiau dyblyg a daethpwyd ar draws 3 anfoneb wahanol oedd wedi eu hanfon i'r Uned Daliadau ddwywaith. Hysbyswyd y Rheolwraig o hyn ac nid oedd yn ymwybodol eu bod wedi ceisio prosesu anfonebau sydd eisoes wedi eu talu.
- 5.9 Derbyniwyd adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) Chwefror 2019 a gwelwyd ei fod yn nodi bod y Cartref yn cydymffurfio â deddfwriaeth. Er hynny, gwelwyd bod nifer o ofynion ac argymhellion y disgwylir i'r Cartref gyflawni er mwyn gwella'r gwasanaeth. Eglurodd y Rheolwraig ei bod eisoes wedi cwblhau neu yn y broses o weithredu ar y camau yma.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Cartref wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol fydd yn lliniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Diweddarau Cynlluniau Gofal holl breswylwyr y cartref a sicrhau eu bod yn gyfredol, wedi eu dyddio, yn cynnwys lluniau o eitemau personol a bod pob rhan wedi cael eu cwblhau yn gywir.**
- **Sicrhau bod goruchwyliaeth staff yn digwydd yn rheolaidd bob tri mis a bod cofnodion ffurfiol yn cael eu cadw.**
- **Diweddarau Rhestr eiddo'r cartref a sicrhau bod y cofnod yn cael ei adolygu'n flynyddol.**
- **Sicrhau bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer cofnodi tymheredd yr ystafell feddyginiaeth a'r oergell gan gynnwys dyddiad, amser a gan bwy.**

BRYN BLODAU

1. Cefndir

- 1.1 Lleolir Cartref Preswyl Bryn Blodau ym mhentref Llan Ffestiniog. Mae'r Cartref wedi ei gofrestru i ddarparu gofal ar gyfer 41 o bobl gan gynnwys unigolyn gyda dementia. Mae'r Cartref hefyd yn cynnig gofal dydd i unigolion sydd am wneud defnydd o'r gwasanaeth ond sydd ddim yn preswyl yno.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Bryn Blodau yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol.
- 2.2 Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r Cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

- 4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

- 5.1 Gwelwyd bod rheolaethau mewnol cryf yn bodoli yng Nghartref Bryn Blodau, ond bod angen tynhau ar rai agweddau. Manylir ar y meysydd sydd angen sylw isod:

- 5.1.1 Gwiriwyd sampl o 3 Cynllun Gofal, roeddynt yn ymddangos yn daclus ac yn drefnus. Fodd bynnag, mae'r Gwasanaeth wedi adnabod bod gwaith pellach angen ei wneud ar y Cynlluniau Gofal fel eu bod yn gyson â disgwyliadau'r Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016. Mae disgwyliad bod y Cynlluniau Gofal yn canolbwyntio ar ganlyniadau'r defnyddwyr gwasanaeth a sut mae'r rhain yn cael eu cyfarch. Mae gwaith eisoes wedi ei gychwyn o ran y ddogfennaeth 'Beth sy'n bwysig' (what matters) sydd yn adnabod allbynnau'r defnyddiwr gwasanaeth sydd angen eu cyfarfod gan y gwasanaeth. Bwriedir arwain gyda'r ddogfen yma a chael mewnbwn pellach gan reolwyr y gwasanaethau, unwaith y bydd drafft Cynllun Gofal wedi ei lunio bydd angen sicrhau ei fod yn cyfarfod â gofynion statudol Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) a'r Tîm Sicrwydd Ansawdd. Yna bydd angen ei ddatblygu ar draws y gwasanaethau gan gynnwys cartrefi'r Sir.
- 5.1.2 Mae'r Cartref yn cadw taenlen gyda manylion hyfforddiant pob aelod staff, mae'r daenlen yn adnabod pryd mae angen adnewyddu'r hyfforddiant, wrth wirio'r daenlen gwelwyd nad oedd y daenlen yn adnabod hyn bob tro felly hysbyswyd y Rheolwraig a'r Clerc fel nad ydynt yn methu unrhyw beth.
- 5.1.3 Nid oedd hyfforddiant pob aelod o staff yn gyfredol e.e. rhai aelodau angen mynychu'r hyfforddiant am y tro cyntaf ac eraill angen ei adnewyddu. Eglurwyd mai dim ond 3 aelod o staff caiff y Cartref eu rhoi ymlaen i fynychu rhai o'r cyrsiau felly mae'n gallu cymryd amser i sicrhau bod pob aelod o staff wedi derbyn yr hyfforddiant cyfredol. Gwelwyd bod y Cartref wedi trefnu i staff fynychu cyrsiau Cymorth Cyntaf, Meddyginiaeth, Tân a.y.b. dros yr wythnosau a misoedd nesaf.
- 5.1.4 Detholwyd sampl o anfonebau i'w harchwilio, nid oedd stamp dyddiad derbyn ar bob un ohonynt. Eglurwyd mai'r anfonebau sydd yn dod i'r swyddfa yn unig sydd yn cael eu marcio, nid oes stamp yn cael ei roi ar anfonebau'r gegin. Hysbyswyd y Rheolwraig a'r Clerc o'r angen i farcio pob anfoneb a nodwyd y byddai llofnod a dyddiad yn ddigonol os nad oes stamp ar gael.
- 5.1.5 Nid oedd rhestr eiddo'r Cartref wedi ei ddyddio, eglurwyd ei fod wedi cael ei lunio yn ystod Haf 2019. Hysbyswyd y Rheolwraig o'r angen i lofnodi a dyddio'r rhestr pan geir ei adolygu. Mae hyn eisoes wedi ei weithredu yn dilyn yr ymweliad.
- 5.1.6 Gwiriwyd cofnodion eitemau personol y preswylwyr yn eu Cynlluniau Gofal, roedd lluniau yn ogystal â rhestrau o'r eitemau. Fodd bynnag, roedd y rhestrau wedi eu dyddio yn 2016 ac ni welwyd dyddiadau ar y lluniau. Hysbyswyd y Rheolwraig y dylid ystyried dyddio a llofnodi'r wybodaeth yma a'i adolygu yn gyfnodol o hyn ymlaen er mwyn sicrhau ei fod yn gyfredol. Mae posibilrwydd byddai aelodau o'r teulu neu ffrindiau yn mynd ag eitemau personol y preswylwyr gartref i'w cadw'n saff neu'n dod a mwy o eitemau i mewn i'r Cartref.
- 5.1.7 Nid oedd asesiadau risg generig y Cartref wedi eu hadolygu ers Mehefin 2018, roedd y Rheolwraig yn ymwybodol bod angen gweithredu ar hyn. Yn dilyn yr ymweliad, derbyniwyd tystiolaeth bod asesiadau risg generig y Cartref wedi cael eu hadolygu.

5.1.8 Nodir adroddiad Arolygiaeth Gofal Cymru ddyddiedig 1 Mai 2018 bod y Cartref yn uwch gyfeirio pryderon (escalating concerns) i'r awdurdod lleol a bod Cynllun Gweithredu Cywirol Cyd-banel Monitro Rhyngasiantaethol (Joint Interagency Monitoring Panel - JIMP) ar waith er mwyn monitro a gwella'r gwasanaeth. Derbyniwyd copïau o gynlluniau gweithredu a chofnodion o'r camau sydd eisoes wedi cael eu cwblhau, gwelwyd bod angen gweithrediad pellach ar rai meysydd megis y Cynlluniau Gofal er mwyn sicrhau eu bod yn adnabod canlyniadau cyflawni'r preswylwyr a.y.b. Bydd monitro dirybudd yn parhau yn y Cartref dros y misoedd nesaf a bydd y Swyddog Sicrwydd Ansawdd yn dychwelyd ym mis Ionawr 2020 i gynnal adolygiad monitro llawn.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Tîm Gwasanaethau Darparu wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Llunio Cynllun Gofal sydd yn canolbwyntio ar gefnogi canlyniadau dymunol defnyddwyr gwasanaeth sydd yn cyfarfod gofynion AGC a'r Tîm Sicrwydd Ansawdd.**
- **Unwaith bydd Cynllun Gofal priodol wedi ei lunio symud ymlaen a chychwyn y broses o hyfforddi staff a mabwysiadu'r Cynllun yng nghartrefi'r Cyngor.**

**LLYS CADFAN
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

1. Cefndir

1.1 Cartref Preswyl yn Nhywyn yw Llys Cadfan, sydd yn cynnig gofal dydd a gofal parhaol i hyd at 33 o breswylwyr.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Preswyl Llys Cadfan yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch, a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Gwelwyd bod naws cartrefol a chyfeillgar i'r cartref a bod trefniadau rheoli a chynnal y Cartref yn effeithiol. Mae adroddiad diweddaraf Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn dilyn archwiliad o'r Cartref yn atgyfnerthu'r hyn a welwyd.

- 5.1.1 O'r sampl a ddedolwyd, gwelwyd nad oedd stamp derbyn yn cael ei ddefnyddio i gofnodi'r dyddiad derbyn ar bob anfoneb, ac o ganlyniad nid yw'n bosib cadw cofnod manwl o'r cyfnod o amser rhwng derbyn yr anfoneb a'i thalu. Defnyddir y dyddiad derbyn yn hytrach na phwynt treth yr anfoneb er mwyn gwella, a sicrhau cywirdeb, perfformiad prydlondeb talu anfonebau. Eglurodd y Rheolwraig bod nifer o anfonebau ar gyfer archebion i'r gegin yn cael eu derbyn gyda'r nwyddau ac o ganlyniad ddim yn dod i sylw'r clerc yn y swyddfa tra bod anfonebau eraill yn cael eu derbyn dros e-bost. Mae angen sicrhau fod stamp derbyn neu ddyddiad derbyn yn cael ei gofnodi ar bob anfoneb a dderbynnir.
- 5.1.2 Gwelwyd sawl enghraifft o asesiadau risg ar y bas data iechyd a diogelwch lle'r oedd y dyddiad adolygu wedi pasio cyn i'r asesiadau gael eu diweddarau.
- 5.1.3 Gwelwyd ceisiadau am ad-daliad i'r cyfrif Imprest am symiau uwch na 2/3 o'r cyfanswm. Yn ychwanegol gwelwyd cais i gynyddu'r Imprest dros dro o £170 i £470. Eglurodd Clerc y Cartref mai'r pwrpas oedd er mwyn ymdopi a'r costau dros y Nadolig lle defnyddir y cyfrif yma i archebu anrhegion Nadolig ar ran y preswylwyr.
- 5.1.4 Roedd y Cartref yn treialu system newydd i gofnodi lefelau stoc a gweinyddiaeth meddyginiaeth. Mae system 'Omnicell eMAR' yn cael ei ddefnyddio yn un o Unedau'r Cartref yn bresennol. Mae'r system yn darparu trywydd archwilio manwl iawn ar gyfer pob aelod staff, preswilydd a phob cyffur sydd yn lleihau'r tebygolrwydd o unrhyw gamgymeriadau. Mae'r system wedi cyfrannu at ostyngiad yn y nifer o gamgymeriadau wrth weinyddu meddyginiaeth. Mae'r system yma efo linc byw i'r cwmni Fferyllydd sydd yn hwylus ond o ganlyniad hefyd yn system gostus iawn a fuasai'n rhy ddrud i ehangu i fwy o Unedau a Chartrefi'r Cyngor. O ganlyniad mae'r Rheolwraig yn rhan o dîm prosiect sy'n cydweithio gyda gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor i ddatblygu system gyffelyb yn fewnol i'r Cyngor.
- 5.1.5 Gwelwyd fod y Cartref yn parhau i ddefnyddio Polisi Meddyginiaeth Gwynedd 2010 ac mae'r staff yn cofnodi ac yn arwyddo eu bod yn derbyn y polisi yma yn hytrach na'r polisi diweddaraf. Eglurodd y Rheolwraig fod y Polisi diweddaraf yn parhau heb ei gyhoeddi'n swyddogol.
- 5.1.6 Derbyniwyd adroddiad ym Mai 2019 yn dilyn ymweliad gan AGC, er nad oedd unrhyw bryderon gan AGC maent wedi argymhell nifer o gamau y disgwylir i'r Cartref ei gyflawni er mwyn cydymffurfio. Mae'r Rheolwraig eisoes wedi gweithredu neu yn y broses o weithredu ar y camau yma.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Cartref wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Sicrhau fod asesiadau risg yn cael eu hadolygu a'u diweddarau yn amserol.**
- **Sicrhau fod stamp derbyn yn cael ei ddefnyddio neu dyddiad yn cael ei gofnodi ar pob anfoneb.**